

חינוך הוא לא ביזנס כלכלי

07:06 | 30.11.2010 נמרוד אלוני

<< באחרונה פורסם כי במסגרת המשא ומתן בין משרד החינוך לארגון המורים העל יסודיים נבחנת האפשרות למתן תגמולים כספיים למורים על סמך ביצועים.

זו חדשה מצערת ביותר, משום שבחשבון אחרון ניזקה של מדיניות שכזו יהיה רב הרבה יותר מתועלתה והיא תהווה מסמר נוסף בארון הקבורה של יסודות השליחות, המכובדות והאידיאליזם הקשורים מסורתית במקצועות החינוך וההוראה.

את מדיניות הבונוסים הכספיים למורים ניתן לתקוף מזוויות שונות. דרך אחת לעמוד על מגרעותיה היא באמצעות התמקדות באופן שבו מסחור ההוראה מכרסם באמון הציבור במערכת החינוכית. על חשיבות האמון בחינוך עמד בבהירות הפילוסוף מרטין בובר, שבמאמרו "על חינוך האופי" טען שאמון התלמידים בהומניות וביושרה של מוריהם הוא תנאי הכרחי לחינוך של ממש - אינטלקטואלי, מוסרי, אזרחי ואמנותי.

דוגמה מוצלחת ל"מדיניות האמון" אנו מוצאים במערכת החינוך הפינית, הנחשבת לטובה בעולם, שכמעט אין בה פערים, נדירים בה בתי ספר הפרטיים, כלל המורים הם בעלי תואר שני ונהנים מאוטונומיה מקצועית. תשתית של מקצוענות, אמון ואוטונומיה פדגוגית, ולא מערכת מענישה ומתגמלת בשיטת המקל והגזר - היא הבסיס המשמש את הפינים כמנוף לקידום איכותה של המערכת החינוכית.

הדוגמה הפינית, על הצלחותיה החינוכיות והמרכזיות שהיא מעניקה לערך האמון, בולטת במיוחד בהשוואה למערכת החינוך האמריקאית, על משבר האמון שמתחולל בה וקשייה להגיע להישגים נאותים.

כפי שעלה באחרונה בדיונים בסדנת מנכ"ל משרד החינוך ממדינות העולם בכנס ון ליר לחינוך, בעוד שבחברה הקפיטליסטית האמריקאית יש אמון קלוש ביותר בגישת האחריות הממלכתית, בשירות הציבורי בכלל ובחינוך הציבורי בפרט, חברת הרווחה הפינית מושתתת כולה על יסודות האמון בשירות הציבורי ובמחויבות שלו לקידום משולב הן של האיכות החינוכית והן של השוויון בהזדמנויות החינוכיות לכל.

השוואה זו מלמדת את שרבים חשים או יודעים כבר מזמן: המגמה של הכפפת החינוך לדגם הכלכלה הקפיטליסטית - כולל פולחן מדידת התוצרים באמצעות מבחנים סטנדרטיים ובניית מערכי גמול וענישה כספיים בגין הצלחות וכישלונות - פגמה באמון הציבור במערכת החינוכית, ובעקבות כך גם בהישגיה. היא דירדרה את החינוך ממלאכה אידיאליסטית של טיפוח אישיותי, תיקון חברתי והעשרה תרבותית לכדי ביזנס כלכלי.

על מגמה זו אמר לפני שנים אחדות אחד מחשובי ההוגים החינוכיים, פרופ' ניל פוסטמן, שהוא חושש "שאמריקה היא לא עוד תרבות, אלא רק כלכלה". דומני שהמסר ברור: עיסוקים כלכליים הם הכרחיים וחיוניים להישרדות, לביטחון ולרווחה. יתר על כן, כלכלה בריאה ומשגשגת היא גם זו המאפשרת לבני האדם להתרומם מקיום פרימיטיבי והישרדותי לחיים של הגשמה עצמית ועושר תרבותי. עם זאת, כפי שהאבה, הדאגה, התמיכה והמחויבות בתוך התא המשפחתי אינן פועלות לפי ההגיונות הכלכליים של תוצרים מדידים, רווחים והפסדים, כך גם האמון כלפי משרתי ציבור בחברה מתוקנת.

הכיוון הראוי, כפי שקורה בפינלנד ובשאר מדינות סקנדינביה, הוא הפוך: חינוך ותרבות נחשבים לערכים חשובים מן המדרגה הראשונה, ולפיכך מחייבים הכשרה מעולה, השקעה גדולה ושכר מכובד לעוסקים בהם. שם יפרח האמון - אמון שאין לו מחיר.

הכותב הוא ראש המכון לחינוך מתקדם במכללת סמינר הקיבוצים